

Nr 132.

Av herr **von Sydow**, om *åvägabringande av utredning och lagförslag rörande användande av avtalsstridiga eller samhällsvådliga blockader i arbetstvister.*

Bland de stridsmedel, som användas i kampen mellan arbetsgivare och arbetare, ingår även den så kallade blockaden, det vill säga avstängande av arbetskraft från viss arbetsplats, visst transportmedel eller viss vara. Användningen av detta stridsmedel har under senare tider från arbetarnas sida skett i sådan utsträckning och under sådana former, att förhållandet synes mig värt en synnerlig uppmärksamhet från det allmännas sida.

Blockad i arbetstvister kan icke alltid anses vara ett illojalt stridsmedel. Enligt den arbetsrätt, som utan att vara lagfäst, faktiskt torde anses gällande i de skandinaviska länderna, är det berättigat, att arbetarna, efter det att ett kollektivavtal utlupit och det visat sig omöjligt att överenskomma om ett nytt, nedlägga arbetet och förklara arbetsplatsen i blockad. I annat fall skulle arbetsnedläggelsen ofta endast leda till att andra arbetare intoge de strejkandes platser. Är arbetsgivaren organiserad, besvarar han också i regel en dylik blockad av arbetsplatsen med motsvarande åtgärd å sin sida, i det han hos sin organisation utverkar avstängande av de strejkande arbetarna från anställning hos organisationens övriga medlemmar.

Emellertid är det långt ifrån alltid, som blockad proklamerar under dylika i stort sett lovliga former. Alltför ofta förekommer, att blockad iscensättes under ett avtals giltighetstid på grund av missnöje med någon bland avtalets bestämmelser. En sådan blockad är naturligtvis detsamma som ett avtalsbrott och borde därför aldrig tolereras. Vidare förekommer det, att arbetare, som icke alls ha med avtalet att göra, ändock proklamera

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 3 saml. 39 häft. (Nr 132.)

blockad, på grund av att de av någon anledning äro missnöjda med avtalet och att de avtalsbundna arbetarna respektera en sådan blockad. Om detta fall gäller för de arbetare, som stå under avtalet, alldeles detsamma som för det förra. Slutligen förekommer ej sällan, såväl där avtal finnes, som där man arbetar utan kollektivavtal, att blockad förklaras av ren hämndlystnad eller kitslighet eller okynne. Det händer, att enstaka arbetare eller ett ringa antal arbetare genom en fullkomligt huvudlös blockad tillfoga näringslivet skada och bringa hundratal andra arbetare till arbetslöshet.

Det är huvudsakligen den syndikalistiska arbetareorganisationen samt dess underavdelningar och medlemmar, som specialiserat sig på okynnesblockader. Som denna arbetareorganisation har till mål att arbeta å den enskilda industriens undergång, kan detta ju ur dess synpunkt anses förklarligt. Men värre är; att den gamla i landsorganisationen sammanslutna fackföreningsrörelsen icke alltid med konsekvens och fasthet tager avstånd från olovliga blockader. Det vore naturligt, att denna arbetareorganisation icke respekterade andra blockader än sådana, som proklamerats av de till organisationen anslutna fackförbunden. En dylik princip har nog uppställts och godkänts inom landsorganisationens förbund, men faktiskt har den icke alltid tillämpats, utan blockader, proklamerade av syndikalister eller fristående arbetare, hava många gånger respekterats av fackförbundens medlemmar. Å senare tider har man inom ett flertal förbund uppställt den regeln, att fackförbunden borde respektera syndikalisternas blockader, om syndikalisterna vore majoritet på arbetsplatsen ifråga, men eljest lämna den åsido. Mot denna regel kan med fog anmärkas, att den alldeles lämnar rättssynpunkten å sido; det avgörande efter densamma blir icke, om en blockad är avtalsstridig eller ej, utan endast majoritetssynpunkten. Men därtill kommer, att, även där principen uppställts, den långt ifrån alltid fullföljes. Det kan framdragas exempel på, att fackförbundens medlemmar respekterat blockader, som proklamerats utav syndikalister i fall, där dessa senare varit en ringa bråkdel av arbetarna på arbetsplatsen.

Det är påtagligt, att blockadvapnet, använt på sätt här skildrats, innebär en stor fara för näringslivet och i själva verket även medför mycken skada för arbetarna själva. Såsom förhållandena under senare tider utvecklats sig här i landet, kan man icke gärna för produktionens skull undvara de kollektiva avtalen. Dessa hava så småningom arbetat sig fram och blivit den form, under vilken uppgörelser om arbetsvillkoren mellan arbetsgivare och arbetare för längre tid träffas. Genom sådana avtal vanns åt-

minstone under tiden före kriget en tämligen god garanti för arbetsfred under avtalstiden och sålunda möjlighet för arbetsgivarna att beräkna produktionskostnaderna inom vissa tidsperioder. Upphöra de kollektiva avtalen att gälla, inträder i stället ett otrygghetstillstånd, vilket måste verka förlamande på produktionen. Men om vilken arbetare som helst, som är missnöjd med någon bestämmelse i ett kollektivavtal eller hyser fientliga känslor mot arbetsgivaren, kan proklamera blockad och få denna respekterad av övriga arbetare, är det påtagligt, att kollektivavtalens värde är ringa. Naturligtvis hava arbetsgivarna i sådana fall sina stridsmedel, huvudsakligen lockouten att tillgå. Men skulle arbetsgivarna varje gång en okynnesblockad proklamerades svara med en utvidgad lockout, komme produktionen i hög grad att gå tillbaka.

Jag tillåter mig i detta sammanhang bemärka, att även för en mängd av de mera sansade arbetarne det nuvarande systemet med dess täta blockadproklamationer blivit olidligt. Jag tillåter mig i sådant syfte återgiva följande ur en artikel i tidningen Social-Demokraten för den 19 september 1909 under rubriken: »Blockadanarkien»:

»Det har blivit alltmera vanligt, att blockader och »varningar» utfärdas av ungefär nästan vem som helst, naturligtvis utan att respektive fackorganisationer därom beslutat eller har en aning om arbetsavstängningen förrän den utgör ett fullbordat faktum. Enskilda arbetslag anse sig böra uppträda på egen hand och förklara blockad eller publicera varningar. Att vissa syndikalistiska oredor utgöra själen i dylika guerillas, förbättrar ingalunda själva saken. Det har till och med inträffat, att meddelanden om dylik apokryfisk »blockad» kommit oss tillhanda genom borgerliga anonsbyråer, utan att den ens varit undertecknad. — — —

Det är verkligen allt för sorgligt, att första bästa pratmakare skall ha möjlighet att innan man lärt sig känna honom det minsta sätta i gång dylika »aktioner». Detta pekar hän på en tendens i utvecklingen på området, som i tid måste av arbetarna själva förebyggas, därest icke ren anarki skall inträda på strejk- och blockadrättens område med ty åtföljande villervalla och oreda på arbetsmarknaden. Arbetareklassen kan icke ha något intresse av en sådan utveckling, som är ägnad att totalt uppriva de disciplinära band, varförutan ingen sammanslutning kan äga bestånd.

Och kan för resten arbetareklassen ha något gagn av en permanent blockadanarki? Förvisso icke. Endast den som i systematisk oreda och kaos ser det lyckobringande idealet kan ha anledning att stödja strävanden av detta slag. De fackligt organiserade arbetarnas uppgift har hittills varit

att förbättra arbetarnas ekonomiska och sociala ställning och samtidigt beskära anarkien på arbetsmarknaden i all möjlig utsträckning. En huvudlös blockadpolitik praktiserad av utanför fackorganisationerna opererande fri-skaror måste åstadkomma ett permanent osäkerhetstillstånd på arbetsområden som valts till operationsfält.»

För att ådagalägga, att den skildring av det nuvarande tillståndet, som jag här ovan gjort, icke är överdriven, tillåter jag mig anföra ett par exempel.

För att i någon mån söka avhjälpa den rådande bostadsnöden anordnade Stockholms stad år 1919 ett större byggnadsarbete i kvarteret Smedjan, vilket bygge var avsett att skaffa bostadslägenheter åt bortåt trehundra familjer av arbetareklassen. Arbetet utlämnades av kommunen på entreprenad åt en till Stockholms byggmästareförening ansluten byggmästare, varför det mellan Stockholms byggmästareförening och arbetarnas organisation avslutade kollektivavtalet blev gällande vid bygget. Under arbetets gång uppstod sommaren 1919 en tvist angående beräkningen av några ackordspris mellan byggmästaren och de vid bygget anställda träarbetarna, av vilka en del voro anslutna till Svenska träarbetareförbundet och andra till den syndikalistiska organisationen. Enligt avtalet skulle denna tvist gå till förhandling först mellan fackföreningen och Stockholms byggmästareförening och om denna förhandling ej ledde till resultat, mellan huvudorganisationerna. Emellertid förklarade utan vidare syndikalisterna blockad vid arbetsplatsen, och de till träarbetareförbundet anslutna arbetarna ställde sig denna blockad till efterrättelse och nedlade arbetet utan att iakttaga den i avtalet stipulerade förhandlingsordningen. Ett obestriddigt avtalsbrott förelåg alltså å deras sida. Då här var fråga om ett bygge, som kommunen med mycket stora kostnader utförde just till arbetarklassens bästa, hade man allra minst i detta fall väntat en dylik hänsynslöshet från arbetarnas sida. Det gjordes också från kommunens, från arbetsgivarens, från allmänhetens och även från andra arbetares sida de största ansträngningar att förmå arbetarna att häva blockaden och återgå till arbetet. Arbetarna fortsatte trots allt med sin obstruktion, varigenom hundratals familjer riskerade att bli utan tak över huvudet över vintern. Under trycket av den allmänna opinionen ålade slutligen träarbetareförbundet sina medlemmar att återupptaga arbetet, men dessa vägrade att lyda. Husens färdigbyggande fördröjdes härigenom i omkring fyra månader. Blockaden bröts först därigenom, att de blivande hyresgästerna själva, vilka som nämnts till största delen voro kroppsarbetare, nödtorftigt fullbordade de återstående arbetena.

Då flottningsarbetet i Stora och Lilla Luleå Älv med tillhörande vattenområden i maj månad 1920 skulle taga sin början, träffade flottningsföreningen som vanligt avtal med en del entreprenörer och andra om utförande av flottningsarbetet. Bland annat slöts avtal med ett arbetslag om att utföra flottningsarbete i ett mindre bivattendrag, benämnt Appåbäcken. Lagets medlemmar skulle enligt överenskommelse för detta arbete uppbära en timlön av 1:50 kronor. Innan arbetet i Appåbäcken tog sin början, ingrep emellertid Jockmocks Lokala Samorganisation, vilken icke hade någon medlem bland de ifrågavarande arbetarna, och fordrade, att timlönen skulle höjas till 2:— kronor. Då flottningsföreningen vägrade att göra någon ändring i den träffade överenskommelsen, förklarade samorganisationen flottningsarbetet i Appåbäcken i blockad. Som denna åtgärd icke hade någon större effekt, förklarades även arbetet i de övriga delarna av älven med biflöden i blockad. Emellertid ledde icke heller denna åtgärd till, att arbetet avstannade, utan timret flöt ner till sorteringsstället i Sävast. Vid detta sorteringsställe hade flottningsföreningen träffat kollektivavtal med en avdelning av Svenska Sägverksindustriarbetareförbundet om arbetets utförande. Nu förklarade emellertid lokala samorganisationen i Jockmock även arbetet vid skiljestället i Sävast i blockad och lyckades förmå sägverksindustriarbetareförbundets avdelning i Sävast att i uppenbar strid emot det ingångna kollektivavtalet respektera denna blockad och nedlägga arbetet. Flottningsföreningen lyckades visserligen i så måtto hålla arbetet i gång, att det timmer, som flöt ned till skiljestället, blev mottaget där, men i övrigt måste allt flottningsarbete inom vattenområdet upphöra. Efter någon tids förlopp gjorde sig följderna av arbetets inställande gällande bland ortsbefolkningen, och missnöje uppstod. Det lyckades då flottningsföreningen att träffa överenskommelse med fackföreningen i Sävast om blockadens upphävande utan några andra villkor, än att inga trakasserier skulle utövas i anledning av strejken. Enligt vad från fackföreningen meddelades, hade Jockmocks Lokala Samorganisation givit sitt samtycke till blockadens hävande. Arbetet skulle upptagas på en viss bestämd dag. Vid den utsatta tiden blev emellertid arbetet icke upptaget, och då arbetsgivaren påfordrade iakttagande av den träffade överenskommelsen, vägrade fackföreningen att ställa sig densamma till efterrättelse, såvitt icke de arbetsvilliga, som under strejken arbetat med timrets mottagande vid Sävast, bleve avskedade. Detta var påtagligen ett nytt avtalsbrott, och då arbetsgivaren självfallet vägrade sitt samtycke till detsamma kom arbetet alltjämt att ligga nere. Detta har lett därhän, att någon

vidare flottning i hela detta stora vattenområde icke ägt rum under sommaren, och då för närvarande så mycket timmer finnes framfört till eller magasinerat i älven, som motsvarar ett års sortering, har under innevarande vinter något drivningsarbete i skogarna inom området icke ägt rum. Härav framgår alltså, att en handfull människor, vilka konstituerat sig som Jockmocks Lokala Samorganisation, genom att lägga sig i uppgörelser, med vilka denna organisation icke hade att skaffa, samt proklamera och upprätthålla blockad i vattenområdet, bragt ortsbefolkningen inom hela området, som omfattar icke mindre än 9,000 kvadratkilometer produktiv skogsmark, att gå miste om ett helt års förtjänst för arbete i skogarna. Vilka summor detta rör sig om framgår därav, att den årliga avverkningen vilken nu för ett år måst inställas, omfattar icke mindre än två millioner sågtimmer och pappersved, huvudsakligen det förra. Beklagligtvis måste det konstateras, att Sägverksindustriarbetareförbundet, genom att spela under täcke med Lokala Samorganisationen, med den delar ansvaret för vad som skett.

Nu anförda exempel hava rört sig om lönefrågor. Jag tillåter mig anföra ett exempel på en typisk okynnesblockad, som icke har något med löne- eller avtalsfrågor att göra.

Vid Stockholms Superfosfatfabriks A.-B:s fabrik vid Porjus uteblev den 17 november 1920 en arbetare från arbetet utan permission eller anmält förfall. Följande dag hölls förhör med honom inför disponenten och konstaterades därvid, att arbetaren varit borta från sitt arbete fyra gånger utan giltig anledning och två skilda gånger erhållit varning därför. Han blev därför av disponenten avskedad. Den 23 november inkom till arbetsgivaren en skrivelse från Porjus Lokala Samorganisation med yrkande, att arbetaren skulle återtagas och besked lämnas inom 24 timmar. Då denna fordran icke uppfylldes, förklarades arbetsplatsen i blockad av den lokala samorganisationen, och arbetet blev den 25 november nedlagt. Kort efter arbetsnedläggelsen inkom en skrivelse från arbetarna, däri de förklarade sig beredda att återupptaga arbetet på vissa villkor. Bland dessa villkor fanns även upptagen följande bestämmelse: »ingen trakassering för försovning». Som arbetsgivaren icke fann sig föranlåten att garantera arbetarne rätt att försova sig, ledde denna framställning icke till någon påföljd. Blockaden upprätthålles, och arbetet ligger fortfarande nere.

Att arbetarna esomoftast handskas ytterligt lättsinnigt med blockadvapnet och understundom tillgripa strejk och blockad för rena obetydligheters skull, framgår av nedanstående exempel.

Vid ett arbete, som A.-B. Stål- & Skeppsbetong utförde på Stora Essingen, uppstod av någon anledning en inbördes tvist mellan arbetarna. Det uppgavs, att ett par timmermän hade fällt förklenande yttranden om de vid arbetsplatsen anställda grovarbetarnas arbetsduglighet. Grovarbetarna framställde därför den fordran, att de ifrågavarande timmermännen skulle avskedas. Då arbetsgivaren vägrade detta, förklarades i uppenbar strid mot gällande avtal strejk och blockad vid arbetsplatsen. Till följd av blockaden kunde arbetsgivaren icke få nya arbetare i de strejkandes ställe, och arbetet låg nere i cirka två månader. Därefter lyckades emellertid arbetsgivaren så småningom åter få arbetet i gång med nyanställt folk.

Det nu sagda må vara nog. Det torde hava ådagalagt, att för närvarande å arbetaresidan blockad i arbetstvister missbrukas på ett ytterst beklagligt sätt. Jag tror icke, att någon, som känner arbetsförhållandena i detta land och ser på dem med oförvillad blick, skall kunna annat än giva mig rätt häri. Det synes mig också uppenbart, att detta blockadofog icke bör från det allmännas sida tolereras. Det bör icke kunna få ske, att en eller ett par arbetare i strid mot gällande avtal eller eljest av illvilja, okynne eller för rena bagatellers skull proklamera blockad och därmed tillfoga hela näringslivet svår skada och beröva många medborgare deras arbetsförtjänst. På vad sätt statsmakterna böra reagera mot detta ofog, tarvar emellertid helt visst en omsorgsfull utredning och ett noggrant övervägande.

Jag tillåter mig därför föreslå,

*att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning
angående användande av avtalsstridiga eller samhällsvåd-
liga blockader i arbetstvister samt till riksdagen in-
komma med de lagförslag, vartill utredningen kan giva
anledning.*

Stockholm den 21 januari 1921.

Hjalmar von Sydow.